

виховання та живого спілкування. У своїх тогочасних казаннях проповідник часто торкається питань, котрі турбували його ще в київський період. Це критика вчення кальвіністів про божественне приречення [1, с. 458; 4, ч.1, с. 129–140], співчуття тяжкому становищу простих людей [1, с. 465], неприйняття надмірних розкошів [4, ч.1, с. 259–260], тощо. Його проповіді завжди характеризувались надзвичайною актуальністю [1, с. 478], що ще раз свідчить про його вірність традиціям київської школи. Кониський постійно докладав зусиль, щоб розібратись у нагальних потребах, проблемах та духовних інтересах прихожан і відобразити відповідні моменти у своїх проповідях. Він не намагався відгородитись від викликів навколишнього світу, натомість вчив людей, як слід себе поводити для того, щоб досягти щастя у земному житті та вічного спасіння.

Повдвижницька діяльність Георгія Кониського на теренах Могильовської єпархії сприяла піднесенню її культурного, освітнього й науково-богословського потенціалу, допомагала створенню в Білорусі нової духовної і

культурно-освітньої атмосфери. Та разом з тим, всі благородні справи цього інтелектуала-трударя підносили престиж його рідної України і зміцнювали позиції української культури в Європі.

1. Буглаков М. Пресвященний Георгий Конисский, Архиепископ Могилевский. – Минск, 2000. 2. Кагамлик С. Українські православні культурно-освітні осередки як спосіб інтелектуального згуртування (середина XVI–XVIII ст.) // Українознавство – 2007. Календар-щорічник. – 2006. 3. Кашуба М.В. Георгій Кониський. – К., 1999. 4. Конисский Г. Собрание сочинений, ч. 1-2. – СПб., 1861. 5. Конисский Г. Слова и речи. – Могилев, 1892. 6. Конисский Г. Воскресение мертвых // Українська література XVIII ст. – К., 1983. 7. Конисский Г. Філософські твори: У 2 т. – К., 1990. 8. Кониський Григорій Осипович / М.В. Кашуба, М.М. Суліма, З.І. Хижняк // Києво-Могильянська академія в іменах XVII–XVIII ст. Енциклопедичне видання. – К., 2001. 9. Матвійшин К.М. Нові матеріали до біографії Георгія Кониського (1717–1795) // Рукописна та книжкова спадщина України. – 1993. – № 1. 10. Ов'яненко І. Українська культура: Коротка історія культурного життя українського народу. – К., 1992. 11. Романова Н.И. Книжное собрание святителя Георгия Конисского как часть историко-культурного наследия Украины и Беларуси // Могильянські читання. – 2006. 12. Филарет Гумилевский. История русской Церкви. Период пятый. – М., 1859.

Надійшла до редколегії 09.09.08

Л. Ковтун, пошукувач

УКРАЇНСЬКИЙ КОЛОРИСТИЧНИЙ КОД СВІТОТВОРЕННЯ

У статті актуалізується проблема реконструкції систем колористичних уявлень у світотворчих поглядах українського народу. Колір розглядається як один із універсальних кодів Світотворення.

The problems of the reconstruction of color view system in Ukrainian popular outlook are analyzed in the article. The color is shown as the code of univers creation.

У давніх уявленнях українців колір визначався як одна із основних творенневих засад у світотворчому процесі. У цілісній системі народних поглядів на Світотворення належну роль відіграють колористичні коди, що трансформуючись, відображають суб'єктивне розуміння світу. За Л. Раденковичем, що досліджував системи кодів міфологічного мислення та їх трансформації, колір розглядається "як один із елементів, за допомогою яких створювалася модель світу" [8, 122]. Т. Єлизаренкова, описуючи семіотичну систему колористичного коду індоєвропейців, визначає, що "колористичний код відіграв вельми значну роль в уявленнях про світ у аріїв" [4, 480], більшу аніж звуковий, наголошуючи на важливості сакралізації колористичного коду аріїв. С. Ванеян розглядає систему кодів-рівнів як "конфігурації впливу на несвідоме", а саме, зосереджує увагу на кодах сприйняття та стилістичному кодів несвідомого [2, 209]. Досліджуючи проблему колористичного кодування, М. Серов виявив перші кодування за кольорами ще античними авторами, "що показали можливість поширення хроматичних узагальнень на функції інтелекту" [9, 400]. Наголошуючи на ролі творчого пізнання, яке "проходить ...почутеве об'єднання якостей різнорідних предметів, представлених на образно-асоціативному рівні і не завжди вербалізована сублімація у вигляді їх архетипного ... кольору" [9, 401]. Світотворення вивчали О. Таланчук, Л. Дунаєвська, І. Войнович. Ідея Світотворення крізь призму колористичних уявлень найкраще представлена в космогонічних міфах – "про створення світу, елементів Всесвіту та виникнення життя" [5, 96]. До космогонічних міфів належить "Міф про перший вік творіння" із "Записок о Южной Руси" П. Куліша, де, на думку М. Сумцова, збереглися уламки давньослов'янського міфу про участь у створенні світу миші й горобця та про походження світу з яйця [11, 5–8]. До цієї ж групи нале-

жить і міф, що побутує як в оповідній, так і в пісенній формі: на яворі, який ріс серед моря, радилися три голуби, як "світ сновати", створюючи землю з піску, а небо – із золотого каменю. До групи космогонічних міфів належить міф про боротьбу Білобога (як уособлення добра й світла) та Чорнобога (уособлення зла й мороку) при створенні світу та міф про взаємодію при створенні світу царя Вогню та цариці Води, і міфи про створення небесних світил та природних явищ (в одному з яких Сонце постає як красива панна в золотих шатах, а Місяць – як парубок, що хоче з нею одружитися) [5, 96].

Колір розглядається як один із елементів, при допомозі яких створювалася міфологічна модель світу; при цьому кольори, завжди доповнювалися символічними значеннями реалій. Код – це звід правил або норм. Колористичний код – це сукупність нормативно-звичаєвих усталеностей щодо використання різних кольорів в українській культурі. Естетичні ідеали, відображені колористичними уявленнями, синтезують певні світоглядні принципи, знання, настанови і переконання, що є компонентами народного світогляду. В українській культурі колір відіграв одну з головних ролей після Слова. Традиція впорядкування об'єктів і подій оточуючого світу за кольорами занурена в глибини архаїчного мислення [9, 403]. Б. Берлін і П. Кей наголошували на думці, що у всіх культурах існує декілька основних назв кольоронайменувань: це слова-назви кольорів, які існували в примітивній мові (чорне/біле чи аналог темний/світлий, день/ніч). У розвої мови прилучалися хроматичні кольори, де номінативним кольором був червоний. Колористичні уявлення у світоглядних орієнтирах українського народу були чітко структуровані та систематизовані комплексом сакральних принципів, що узагальнювалися у цілісній системі колористичного коду Світоустрою.

У системі Світоустрою, серед пов'язаних з просто-ровою тематикою понять, основна увага зосереджена на ролі світла, котре, за словами Ф.Уілрайта, стало одним з ключових образів світової культури завдяки багатом символічно значущим особливостям світлового потоку, серед яких властивість світла окреслювати межі видимого фізичного простору, що корелює з інтелектуальною ясністю, чіткою конфігурацією думок. Світло трактується у філософській літературі як "велична ідея" внаслідок того, що його вплив "пригнічує відчуття зору", активізуючи "зір ментальний" і переносячи події у гіпотетичні просторові поля. Така дивовижна здатність світла виступати засобом створення ментальної "оптики", моделювати переходи з однієї гіпотетичної просторової площини в іншу є надзвичайно унікальною [3, 55–59]. В добу Середньовіччя і колір, і світло розглядаються як філософські категорії, як символи більш високих понять, світло – як мудрість Бога, а колір – як матеріальне втілення світла, бо також є прегарним, як слово Боже [7, 8]. Відомо, що Апостол Матфей вважав око втіленням Світла: "Світільником для тіла є око. Тому, якщо око твоє буде чисте, то все тіло буде світлим". Давні люди вірили, що їхні царі та правителі були "Синами Сонця" або "Синами світла". Ідеал руського князя вбачався як своєрідний еталон етнічної своєрідності, де проявлялося колективне усвідомлення належності до певного роду та визначалося колективним усвідомленням переваги безсмертя роду. Колористичний світлопростір у літературній традиції часів Київської Русі постає лише як тло для становлення та уславлення культурного героя – руського князя, образ якого є консолідуючим. Тому акт першотворення як "освітлення землі" у давньоруській традиції поглиблювався витворенням образу культурного героя-деміурга, репрезентанта пошануваної культури – руського князя. У "Слові про Ігорів похід" втілено ритуальне творіння світла (княже-золоте-слово Святослава) як еманатії сонця-божества: "чотири сонця", "злато", "златоверхий", "златокований", "золочений", "злато", "золотий". Ідея "першопочатку" як номінації колористичних уявлень у народних віруваннях надавала значимість усвідомленню сотворення історії свого роду та виокремлення свого народу від інших, у намаганні актуалізувати включення власної історії до всесвітньої історії народів. Це досить чітко було підкреслено в повістях, літописах і відповідало нагальним проблемам творення єдності давньоруської держави.

У стародавній українській міфології семантичне поле слова "світло" реалізувалося в образах сонячних божеств (Сварог, Даждбог, Світовит, Перун, Ярило, Хорс, Білобог, Триглав, Лада), що блискуче проаналізовано ще М. Костомаровим. Ідея родючості набула образного вираження у шлюбі Світла і Води (образ Купала), у поклонінні Роду (Коляда, дідух), в інтерпретації землеробського календарного циклу: боротьба світла і темряви, життя і смерті, розквіту і згасання; персоналізувалася в образах Весни і Зими (Живи і Морени), Тепла і Холоду, чоловічого і жіночого начал (Ярила і Мокоши); вона репрезентована у святкуванні Різдва, у весняній та купальській обрядовості. Семантика слова "світло" поширюється і на ряд лексем в українській мові: світ, цвіт, освіта, ясний, красний (красивий), осяйний, святій (асоційоване: свято-зерно-запліднення-родити-урожай), блискучий, яскравий, білий, золотий тощо. Мотив світла, експлікований у міфологічній творчості українців, виявився не чужим для християнської ідеї, на що звернув увагу ще М. Костомаров, стверджуючи, що у язичницькій міфології ми бачимо загальне поняття

уособлення сонячної сили: смерть і воскресіння у світі фізичному знаменують річне коло – літо і зиму, а в світі етичному – олюднення божества на землі, благодіяння, страждання і торжество.... Ця ідея була чудесним передчуттям пришествя Сина Божого, сонця правди, світла істини [1, 126–127]. У висвітленні ідеї Світотворення у народному світогляді В.Овсійчук робить наголос на тому, що вона репрезентується у образі Світла Бога "...у формах монументального і станкового малярства для осягнення божественної трансцендентної краси, отже, абстрактної краси, як Світла Бога, як самої Любави, з обов'язковим в живописі втіленням світлової енергії. Для ідеального виразу божественної енергії використовували золото, яким заповнювалося тло (найчастіше в мозаїці), й у вигляді асисто на одягах Христа, інших предметах. Золоте тло, що оточує людину як простір, в який включена повітряна стихія, є ще стихією вогню, – одним з двох допущених елементів, на відміну від чотирьох за античними та середньовічними уявленнями про структуру світу. Другим є земля разом з водою, що з вогнем становлять ту первісну єдність, яка належить до початків творення". [7, 22] Кольорове світло та блиск мозаїк в українських храмах відповідним коливаючим освітленням створював незвичний естетичний ефект колористичної атмосфери, у якій творилося храмове дійство.

Світ, за античними та середньовічними уявленнями, як відомо, складається з чотирьох стихій – "землі", "води", "повітря" та "вогню". З цих чотирьох елементів в іконі залишаються, можливо, лиш два найбільш протиставлених: "земля", що пронизана, та преображена "вогнем". "Земля" та "вогонь" створюють нову ідеальну єдність, а це одночасно і є поверненням до початку творення. Іконописні образи в середньовіччі зображувалися з небагатьма атрибутами на фоні, що виражав ідею репрезентації стихії землі ("земля єси и в землю отидеши"), та, оточуючий Божество, золотий або вохровий фон, що номінував стихію "вогню". Водна стихія, рідна землі, включається в земне ество та розглядається як її частина, а стихія повітря, рідна вогню, поглинається.

Відомо, що творення світу, структуризація світу відбувається в результаті діяльності позитивного й негативного начал від народження до поступового затухання, деградації й розкладу. Саме з цим пов'язане поняття снування "білого світу" як категорії краси буття. Серед традиційних вірувань, зазначає Г. Скрипник, розпізнаємо рудименти давнього уявлення про поділ Всесвіту на три зони: небо, землю, підземний світ. Небо уявлялося як дах землі, збудований з "якоїсь білої маси". Побутувало й уявлення про небо як повітряний простір та про множинність небес. Вважалося також, що справжнє небо вогняне, воно розкривається лише на свято Воскресіння та під час грози. У ряді місцевостей традиційна версія про небо набула виключно християнського забарвлення: на небі міститься рай, куди Богом допускаються лише святі душі [10, 252–262].

У поширених в Україні апокрифічних легендах розповідається: "Коли замислив Господь сотворити світ, то сказав своєму старшому янголу Сатанайлу: "А що, – каже, – архангеле Мій, ходімо творити світ..." От вони й пішли понад морем. А море таке темне, сказано – бездонне! "Йди ж, – каже, – у цю бездонну на саме дно й дістань жменю піску..." Взяв Господь той пісок, ходить морем і розсіває...". У космологічних колядках зо дна моря дрібний пісок і золотий (синій) камінь дістають птахи; вони його "сіють", і з того постає світ: Три голубоньки Радоньку радять, / Радоньку радять, як світ сновати: / Та спустимеся

на дно до моря, / Та дістанемо дрібного піску, / Дрібний пісочок посієме ми: / Та нам ся стане чорна землиця. / Та дістанемо золотий камінь, / Золотий камінь посієме ми: / Та нам ся стане ясне небоцько... [12, 152–154].

В індоєвропейську давнину саме поняття божества пов'язувалося із небом, його світлом і блиском, що відображалось у слові *deivo* "світозарний", небесний, денне сяєче небо. Назва "золото" в інд.-європ. (у тому числі і слов'янських) мовах походить від кореня зі значенням "сяючий", "блискучий", "жовтий". Ознакою "золотий" наділялося усе чудове, найцінніше (пор. вирази "золотий вік", "золотий дощ", "купатися в золоті"). Золото співвідноситься зі символікою світла, сонця. У космогонічних віруваннях слов'ян сонце звичайно уявляється у вигляді золотого колеса, золотого кільця. Золото та золотий як атрибут та ознака в українській традиційній культурі мають безпосереднє відношення до Бога, Богородиці, ангелам та святим та, крім того, характеризують належні їм предмети. За даними Б. Грінченка, на Чернігівщині відоме повір'я про те, що на Афоні, де живе Богородиця, немає ні дня, ні ночі, немає ні срібла, ні інших металів, а є тільки золото та кістки.

У колористичній гамі культурно-історичного та мовного розвою поставала універсальна картина творення світу, де чорний та білі кольори відігравали номінативну функцію контактування або перевтілення, вияву змінних категорій часового простору. На початкових етапах міфологічного мислення Всесвіт поставав у протязі, суперечки двох богів Білобога та Чорнобога чи з допомогою пістрьових птахів (білого та сірого, сивого), або Бога (білий) та Сатанаїла (чорний, рябий) та їхні дії через бінарну опозицію чорного та білого кольорів на стадії розвитку першопочаткових світоглядних уявлень.

Вагоме місце в народних уявленнях належить хтонічній природі землі і тому ментальному комплексу, який асоціюється з похованням інгумацією та з потойбічним світом. І тут стародавній язичницький культ Матері-Землі тісно переплітається з культом померлих, пізнішою трансформацією якого постало пошанування своїх предків і своїх батьків. На цьому ж етапі відбувається взаємопроникнення вірувань, породжених різними умовами розвитку суспільства. За давніми міфами світу, колись небо й земля, як шлюбна пара, не були розділеними, і перші діти, яким було тісно перебувати без повітря і простору між батьком і матір'ю, силоміць роз'єднали їх назавжди, хоча небезпека зворотної дії, коли небо обвалиться на землю, завжди існує і вона малюється в уявних картинах кінця світу і Страшного суду (така картина світу постає, наприклад, з уявлення про світове древо, що кроною підпирає небо, або про вітер – повітря між небом і землею).

В українському фольклорі простежується велике значення вогню як символу сутності, середини, ества світового дерева. Червона барва, як часткове уособлення сонця, означає принцип плідності та відтворення в природі. Тому у багатьох народів шлюбний ритуал супроводжується принесенням у жертву півня, а також питтям його крові. Символічний код тут набуває потрібного значення: червоний колір самого півня – колір крові – колір сонця. В українській народній творчості не так багато текстів, де б вільно говорилося про кров, і навіть саме слово рідко вимовляли. У міфопоетичному мисленні значення їх в народних віруваннях у світотворенні було таким важливим, що про них навіть страшно було говорити. Отже, тема крові, як і сонця, можна сказати, була певною мірою сакралізована та табуована.

Дослідники стверджують, що колірні ознаки з'явилися в мові в діахронічній послідовності. В народній

творчості спочатку переважають означення білого та чорного кольорів, за ними йде червоний (тріада білий-чорний-червоний), після нього – зелений і жовтий, далі – синій і брунатний. Ця хроматична ієрархія не завжди витримується в російській мові, але цілком прийнятна для української. О. Крижанська зазначає, що усі українські назви кольорів за походженням можна поділити на дві лексико-семантичні групи: первинні і вторинні. До первинних належать назви кольорів, які в сучасній українській мові не співвідносяться з іменниками-референтами і означають абстрактні колірні якості. Їхнє походження та зв'язок з певною конкретною назвою розкривається за допомогою етимологічного аналізу (червоний, рум'яний, рудий, жовтий, зелений і т.д.). Вторинними є українські кольороназви, що передають конкретний колір за колірною подібністю до предметів і явищ навколишнього світу. Якщо синій асоціативно пов'язувався з водою і мав негативну конотацію, то з голубим кольором – кольором неба – конотація могла бути тільки позитивною. Відповідно, позитивну ознаку мали слова, що виражали голубий відтінок. Навіть зараз, коли початковий символізм кольорів у свідомості носіїв мови істотно стерся, і слово синій стало грати роль основного терміна для даної частини спектра, частота використання слова голубий ненабагато поступається частоті слова синій. Стихія води, яка відповідає синьому кольору, та стихія вогню у втіленні червоного – в усвідомленні українського народу, за висновками К. Сосенко у праці "Різдво-Коляда і Щедрий вечір", відігравали номінативну роль в усіх українських ритуалах та обрядах, особливо на Святвечір, свято Коляди, у весільних обрядах та ін. Колористична діада червоне-синє (символіка води та вогню) репрезентувалася через обрядові дії, втілюючи ідею Світотворення та першопочатку як досить вагомої події у родовому вимірі.

У космологічній моделі праукраїнців досить чітко усталеність має колористична структура, що розрізняє часопросторову орієнтацію у різних опозиціях верх (білий, золотий) – середина (золотий, червоний, жовтий) – низ (чорний чи темно-синій). Синій камінь і жовтий пісок (колористична система синій-жовтий) репрезентують творення водної та вогняної стихії. Світобудову праукраїнців виражали через універсальну символіку світового дерева, у трьох координатах якого – "верх-центр-низ", символізованих птахами, тваринами і рибами, розкрилася система напрямків простору – "схід-південь-захід-північ", причому опозиція "схід-захід" була важливішою за "південь-північ", бо саме схід для українців символізував творення світла – "зі сходу світло". Світове дерево також асоціювалося з чотирма порами року. Центр світу – це вічний вогонь, з якого все походить, він є жовтим, світлим, золотим. Таким чином, праукраїнці виражали світоглядні поняття "життя-смерть", "світло-темрява" та космічну велич світобудови зрозумілою системою кольорів: *білий-чорний, білий-червоний, білий-чорний-червоний, жовтий-червоний-синій* тощо, бо в цих підсистемах сконцентрована основна життєдайної сутності світу.

Колористичні уявлення як образно-трансцендентний прояв духовності народу у різних семантичних кодах та знаково-символічних системах втілювали ідею Світотворення, Божественного ества, тобто "олюднення Божества на землі". У процесі формування українського етнокультурного простору український код Світотворення визначався багатовимірним застосуванням колористичних ознак як образно-символічних проєкцій української культури.

1. Білоус П.В. Мотив світла в киеворуській літературній традиції / Білоус П.В. Світло зниклих світів (художність літератури Київської Русі): Збірник статей. – Житомир: "Полісся", 2003. – С. 126–127. 2. Ванеян С.С. Храм и Крааль в Западном Средневековье/ Храм земной и небесный. – М.: Прогрес-Традиция, 2004. – 584. 3. Дубенко О.Ю. Роль світла в моделюванні категорії художнього простору (на матеріалі англійської та американської поезії другої половини ХХ ст.) / Мова і культура. – К., 2000. – Вип.2. – Т. 1. – С. 55–59. 4. Елизаренкова Т.Я. О цветовом коде ариев Ригведы // Ригведа. Мандалы V-VIII. – М.: Наука, 1999. – 480 с. 5. Миронова Л.Н. Цветоведение. – М., 1984. – С.7. 6. Лановик М.Б., Лановик З.Б. Українська усна народна творчість. – К.: Знання-Прес, 2005. – С. 96. 7. Овсїчук В. Українське малярство Х-XVIII ст. Проблеми

кольору. – Львів, 1996. – С. 8. 8. Раденкович Л. Символика цвета в славянских заговорах / Славянский и балканский фольклор. Реконструкция древней славянской духовной культуры: источники и методы. – М.: Наука, 1989. – С. 269. 9. Серов Н.В. Цвет культуры: психология, культурология, физиология. – СПб.: Речь, 2004. – С. 403. 10. Скрипник Г.А. Традиційні уявлення і вірування українців // Українознавство. – К.: "Зодіак-ЕКО", 1994. – 399 с. 11. Сумцов М.Ф. Слобожане. – Харьков, 1918. – 240 с. 12. Таланчук О. Священний шлюб. Архетип Матері-Землі у фольклорі / Українознавство. – №1. – 2001. – С. 152–154.

Надійшла до редколегії 11.09.08

М. Плешко, асп.

ІДЕОЛОГІЯ СОЛІДАРИЗМУ В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ УКРАЇНИ

У статті аналізуються сутність, витоки та проблематика ідеології солідаризму в контексті українського державотворення. Підкреслюється її особливе значення для сучасного українського суспільства.

The essentiality, sources and problems of solidarity ideology in the context of Ukrainian state creation solidarity ideology in the context of Ukrainian state creation are analyzed in this article, as so as its special meaning for the contemporary Ukrainian society is stressed.

Основою усвідомленого людського існування й соціальної дії є ідея. Ідеологія, як наука про ідеї, зародилася в кінці XVIII століття, і відтоді увага більшості мислителів прикута до цього явища. За час свого існування розуміння ідеології змінювалось. Минули епохи "гіперідеологічності" та ідеологічного світового протистояння. Із приходом постмодерну популярними стали тези про "смерть ідеології". Проте, суспільна практика передових країн, з одного боку, і наростання нових протиріч глобального світу по лінії Схід, з іншого, спростовують теорії про "смерть ідеології". Увага вчених знову повернулася до неї. Після 70-ти років перебування в тотальному домінуванні комуністичної доктрини, здобувши незалежність, українці відкинули ідеологію як явище в цілому. Державу почали будувати "всліпу", без дороговказу, без обґрунтування потреби існування, без визначення мети й напрямку руху. Доводиться констатувати: маючи власну державу, українці досі перебувають у полоні старих і нових ідеологій, власних, і нав'язаних, почасті антагоністичних, проте досі не мають об'єднавчої ідеології, необхідної для успішного державотворення. Саме відсутність ідейної єдності, на нашу думку, є першопричиною як минулих, так і теперішніх невдач українського державотворення.

Ідеологія держави розвивається разом із державою. Ідеї й дії утворюють органічну цілісність, на яку опираються наступні покоління. Українська нація почала формуватись за відсутності власної держави та під впливом чужих ідеологій. Зі здобуттям незалежності ідеологія як явище була затаврована, оскільки в багатьох вона асоціювалась з тоталітарно – догматичною практикою радянських часів. Попри те, що національно-демократичні кола прагнули легітимізації "проукраїнської" ідеології, у середовищі колишньої компартійної еліти, яка стала на ліберальні рейки в напрямку приватизації народного господарства, навпаки, побутував страх щодо будь-якої чіткої ідеологічної доктрини. Адже, це б означало, у першу чергу, встановлення певних правил для діяльності самої еліти. Фіналом такого "протистояння вибору" стало прийняття Конституції України. Зокрема, стаття 15 Конституції так визначає ідеологічну площину буття українців: "Суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності. Жодна ідеологія не може визнаватися державою як обов'язкова" [4, с. 9].

Як результат, на сьогодні маємо ідеологічну роз'єднаність суспільства. Погляд на історичне минуле, самоусвідомлення самих себе й стратегія розвитку у різних частинах держави відрізняються. Замість ліквідації загроз цілісності, політична еліта паразитує на "цивілізаційному розломі", що проходить Україною. Аналіз проблем державотворення приводить до висновку щодо головної їхньої причини – браку ідеологічного наповнення.

Так, чи інакше, але дискурс стосовно ідеологічної доктрини українства в наукових колах не припинився. У цьому контексті дослідження солідаризму в ідеології державотворення в Україні видається особливо актуальним.

У світовій філософській думці провісником солідаризму був ще Мененій Аргіппа в стародавньому Римі, висловившись у притчі про частини тіла, яким не слід ворогувати між собою. Термін "солідаризм" уперше вжив П'єр Леру в 1840-тих роках у Франції. Там таки, це вчення розвинули юрист Леон Буржуа і соціолог Еміль Дюркгейм. Увійшли в історію філософсько-політологічної думки як солідаристи також Шарль Жід і Шарль Ріст. Вагомо доклався до розробки теорії й німецький дослідник Генріх Пеш.

Витоки російського солідаризму ведуть до Хом'якова й поняття соборності, укоріненого в православному віровченні, Петро Кропоткін і деякі народники. У російську політичну літературу слово солідаризм увів юрист Г.К. Гінс. Він запропонував в 1920-х роках, подібно до французя Бугле, солідаристичну систему права й теорію держави як службового інструменту, подібного до світлофора, що регулює вуличний рух.

Першим українським солідаристом можна назвати Тараса Шевченка. У своїх творах він окреслює вади розділеного соціуму, духовно збіднілої еліти, класового егоїзму й відсутність відповідальності. "Доборолась Україна до самого краю. Гірше ката свої діти тебе розпинають", [8, с. 146] – висловлюється Шевченко про моральні устої тогочасного народу стосовно України. Він ставить за приклад ідеалізований устрій Козаччини, змальовуючи втрачений ідеал соціальної гармонії та національної величі: "Було колись в Україні ревіли гармати; було колись запорожці вміли поновати" [8, с. 37]. Шевченко пророкує своїм землякам світле майбутнє через загальну солідарність: "Обніміте брати мої, найменшого брата, нехай мати усміхнеться, заплакана мати" [8, с. 147]. Практично в кожному творі Кобзар закли-